

ATEITININKAI

ATEITININKŲ FEDERACIJA

PAREIŠKIMAS

**DĖL GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ UGDYMO PROGRAMOS IR SUSIRŪPINAMŲ
KELIANČIŲ TENDENCIJŲ KALBĖTI VISO LIETUVOS JAUNIMO VARDU
SVARSTANT VERTYBINIUS KLAUSIMUS**

2023-09-28

Vilnius

„Ateitininkų federacija“, būdama ilgamete Lietuvoje jaunimo organizacijų tarybos (toliau – LiJOT) nare ir viena iš seniausių bei didžiausių Lietuvos Respublikoje veikiančių jaunimo organizacijų, nepitaria LiJOT prezidento Domanto Katelės išsakytai pozicijai dėl Gyvenimo įgūdžių ugdymo programos (toliau – GĮUP) ir jo pretenzijai kalbėti visos Lietuvos jaunimo (įskaitant ir ateitininkus) vardu¹. Tokia LiJOT prezidento elgsena formuoja klaidingą įspūdį, kad šalies jaunimas į GĮUP turi vieningą požiūrį. Taip pat ir tai, kad „Ateitininkų federacija“ remia GĮUP. Todėl ypatingai kritiškai vertiname LiJOT prezidento veiksmus pasinaudojant oficialiais LiJOT kanalais skleisti savo asmeninę nuomonę. Net jeigu LiJOT ir turėtų vieningą poziciją šiuo klausimu, ji negalėtų savintis teisės kalbėti viso Lietuvos jaunimo vardu, nes atstovauja tik konkrečioms jaunimo organizacijoms, o ne visam Lietuvos jaunimui. Tam ši organizacija neturi teisėto pagrindo, o juo labiau jo neturi LiJOT prezidentas. Būtina pabrėžti, kad jaunimo požiūris į GĮUP yra nevienareikšmiškas, o „Ateitininkų federacija“ šiai programai turi esminių kritinių pastabų.

Kritiškos Ateitininkų federacijos pozicijos GĮUP atžvilgiu priežastys:

- Šeimos (santuokos) kaip vertybės atsisakymas GĮUP ženklina vertybinį regresą lyginant su ankstesne praktika. Pažymėtina, kad ankstesnė „Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai“ (SLURŠ) programa, kurią keičia GĮUP, buvo orientuota

¹https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02zGCPGesJRK9WYnpbDEoV4bbaAwLbjo1eDLJtpPNfWSv28unjiitvkdFXtgcwVpNbl&id=100064606037116

į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos šeimos ir santuokos išskirtinės reikšmės visuomenėje ir valstybėje atskleidimą ir šio valstybės pagrindo stiprinimą. 2016 m. SLURŠ programoje lytiškumo ugdymo siekis buvo ugdyti asmenybę, gebančią užmegzti brandžius, darnius, atsakomybe grįstus tarpasmeninius santykius, kurie garantuotų šeimos, kaip valstybės ir visuomenės pagrindo, stabilumą. Negalima sutikti, kad ženkliai išplėtus naujosios programos turinį iš jos būtų pašalinta rengimo šeimai dalis. GIUP žada ruošti moksleivius gyvenimui, tačiau neatliepia į fundamentalius visuomenės ir prigimtinius asmens poreikius. 2022 m. duomenimis, kas ketvirtas vaikas Lietuvoje gimsta ne santuokoje². Šis skaičius mūsų šalyje vis dar mažesnis už Europos vidurkį, bet kitose šalyse jau peržengė 60 proc.³ Taip pat Lietuvoje itin daug skyrybų. Oficialiosios statistikos portalo duomenimis 2022 m. Lietuvoje išsiskyrė net 7395 poros⁴. Tokios tendencijos neramina ir rodo poreikį veikti šioje srityje.

Tačiau, užuot siekiant moksleivius ruošti šeimai, GIUP ugdymas apie lytinius santykius apskritai atsiejamas nuo ilgalaikio įsipareigojimo ir atsakomybės. Tai sudaro regimybę, jog tokios svarbios asmens gyvenimo dalys, kaip seksualumas ir lytinis potraukis, priskirtini išimtinai malonumų sričiai, o vaisingumas ir vaikai yra greičiau problema, kurios reikia vengti.

Negana to, GIUP lytiškumo ugdymo turinį grindžiant prielaida, kad dalis paauglių neišvengiamai užsiima lytiniais santykiais, daroma neigiama įtaka seksualinių santykių nepradėjusių jaunuolių psichosocialinei ir dvasinei būklei. Siekis užtikrinti, jog lytinius santykius praktikuojantys paaugliai žinotų apie kontracetines priemones, kartu formuoja naują socialinę normą, kad paauglių lytiniai santykiai yra normali praktika. Tai, siekiant pritapti prie bendraamžių ir atitikti šiuolaikinį standartą, sukuria spaudimą lytinį gyvenimą pradėti anksti. Visgi, kontracepcijos priemonės negali visiškai užtikrinti apsaugos nuo lytiškai plintančių ligų, o taip pat negali garantuoti ir visiškos vaisingumo kontrolės. Svarbu pabrėžti, kad kontracetinių priemonių naudojimas negali pašalinti kitų neigiamų ankstyvų lytinių santykių padarinių, todėl lytinio ugdymo siekiamybė turėtų išlikti, kad lytinius santykius pradėtų brandi asmenybė, o ne vaikai.

Mūsų įsitikinimu, skaistumas yra neatsiejamas nuo ištikimybės, kuri yra tikrai tvarių ir ilgalaikių santykių pagrindas. Visuomenėje trūkstant dorybingų žmonių, kurie norėtų ir pajėgtų išlaikyti ištikimybę šeimoje, nevaisingos taps ir pastangos gerinti

² <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2022/gimstamumas>

³ <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/interactive-publications/demography/2023/16/index.html>

⁴ <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=9e3abc01-5873-4514-9b26-9ec1d742908f#/>

demografinę padėtį. Deja, programoje meilė aptariama tik lytinių santykių ir kontracepcijos kontekste, tačiau nėra ugdomos kompetencijos kurti darnius, ilgalaikius ir skaisčius santykius bei prisiimti įsipareigojimus šeimoje, kuri, nepaisant visų iššūkių, išlieka kiekvienos klestinčios visuomenės ir valstybės pagrindas.

- GĮUP lytis pateikiama kaip socialinis konstruktas, o ne biologinė tikrovė. Tokiu būdu tarsi skatinama pasirinkti savo lytinę tapatybę, kuri nebūtinai sutampa ar siejasi su biologine lytimi. Programoje rašoma: „Analizuoja <...> kaip nuostatos padeda arba trukdo priimti kitų žmonių nuomonę, poreikius, teisę rinktis religiją, kultūrinį tapatumą, lytinį tapatumą“ (GĮUP, 30.2). Lytinis tapatumas (angl. *gender identity*) Žmogaus teisių koalicijos puslapyje pateiktame apibūdinime suprantamas kaip „vidinė savęs kaip vyro, moters, abiejų arba nė vieno iš jų samprata – kaip asmenys suvokia save ir kaip save vadina. Žmogaus lytinė tapatybė gali būti tokia pati arba skirtinga nuo lyties, kuri jam buvo priskirta gimstant“⁵. Todėl galima teigti, jog GĮUP lyties, kaip socialinio konstrukto pateikimas, ją iš esmės atskiria nuo biologinės tikrovės ir šią ginčytiną pasaulėžiūrinę nuostatą perduoda moksleiviams kaip visuotinai priimtina tiesą. Nors GĮUP atžvilgiu nuoseklu, bet nepriimtina, kad šioje programoje nėra kalbama apie vyro ir moters papildomumą, tėvystės ir motinystės prasmę.
- Netoleruotina situacija, kai ugdymo programa pradedama diegti tinkamai tam neparengiant pedagogų. Tokia neatsakinga praktika neleidžia tikėtis, kad tos programos dalys, kurias vertiname palankiai bus tinkamai pristatytos pamokų metu.
- Visiems privaloma esamo turinio GĮUP blogina ženkliai dalies sąmoningų tėvų sąlygas ugdyti savo vaikus dorybingais ir atsakingais žmonėmis, nes mokykloje bus autoritetingai diegiama kitokiomis prielaidomis grindžiama lytiškumo pasaulėžiūra ir lyties samprata. Lietuvos švietimo sistemoje nėra efektyvaus mechanizmo, kuris tėvams sudarytų sąlygas parinkti savo vaikams dorinį lytiškumo ugdymą arba jo atsisakyti, todėl švietimo sistema turėtų vengti pažeisti prigimtine tėvų teisę ir pareigą auklėti vaikus pagal savo įsitikinimus, ypač pateikiant vaikų amžiaus neatitinkantį, dorai prieštaraujantį ir su tėvais iš anksto nesuderintą lytinio ugdymo turinį.

Pažymėtina, kad šių ir kitų trūkumų buvo galima išvengti. Pavyzdžiui, rengiant ir svarstant SLURŠ programą, šiame procese lygiais pagrindais dalyvavo skirtingų ir priešingų pažiūrų suinteresuotos pusės. Deja, GĮUP atveju, kurioje reikšmingą vaidmenį vaidina pasaulėžiūrinės

⁵ <https://www.hrc.org/resources/sexual-orientation-and-gender-identity-terminology-and-definitions>

Pagal šį ir panašius apibrėžimus anglišką terminą *gender* į lietuvių kalbą labiau tiktų versti ne „lytis“ ar „socialinė lytis“, ar „lytis socialiniu aspektu“, o „lyties įvaizdis“.

prielaidos, nebuvo sudarytos sąlygos dalyvauti skirtingų pažiūrų asmenis vienijančioms organizacijoms ir jų ekspertams. Toks programos rengimo ir svarstymo procesas sudarė prielaidas didelės visuomenės dalies nepasitikėjimui švietimo politikos ateitimi ir neigiamam programos vertinimui viešojoje erdvėje.

Visgi norime pabrėžti, kad daugelis GIUP temų yra svarbios ir naudingos moksleiviams, todėl su tinkamu mokytojų paruošimu galėtų duoti gerų rezultatų. Susipriešinimą visuomenėje kelia būtent lytiškumo ugdymą apimančios temos ir nuo rengimo šeimai bei biologinės lyties atskirtas jų turinys. Nepašalinus mūsų įvardintų esminių programos turinio ir jos įgyvendinimo trūkumų, ši programa neturėtų būti dėstoma Lietuvos švietimo įstaigose.

Kadangi dirbame bendram Lietuvos jaunimo labui, siekiame ne vien kritikuoti, todėl atsakingiems asmenims teikiame šiuos **pasiūlymus**:

1. GIUP ir jos įgyvendinime švietimo įstaigose atsisakyti lytiškumo ugdymo dalies. Tokiu būdu integruotojoje programoje didesnę svarbą įgytų kitos reikšmingos temos.
2. Gerbiant konstitucinę tėvų teisę ugdyti vaikus pagal tėvų dorinius įsitikinimus, tėvams turi būti užtikrinta reali galimybė parinkti tas pasaulėžiūrinės lytinio ugdymo programas, kurių turinys yra suderinamas su tėvų dorinėmis nuostatomis.
3. Lytiškumo ugdymą ar lytinį švietimą siūlome pavesti įgyvendinti akredituotoms nevyriausybinėms organizacijoms, kurių paslaugas tėvai ir (ar) moksleiviai galėtų laisvai pasirinkti pagal savo pasaulėžiūrinius įsitikinimus. Pažymėtina, kad šiuo metu Lietuvoje veikia ne viena skirtingų pasaulėžiūrų nevyriausybinių organizacija, kuri turi patirties lytiškumo ugdymo temose, todėl toks pasiūlymas būtų efektyvus bei atlieptų skirtingų pasaulėžiūrų šeimų poreikius.
4. GIUP lytį ir nediskriminavimą lyties pagrindu pateikti išimtinai biologine prasme. Šis pasiūlymas neužkerta kelio kalbėtis apie toleranciją ir asmenis, kurie išgyvena nepasitenkinimą savo biologine lytimi ar nori būti traktuojami kitos lyties. Visgi tolerancija šiems asmenims neturėtų lemti mokymo apie žmogaus prigimtį iškraipymo.

Ateitininkų federacijos pirmininkas

Vytis Turonis